

NORGES HØYESTERETT

Den 12. mai 2016 avsa Høyesterett dom i

HR-2016-01012-A, (sak nr. 2016/244), straffesak, anke over dom,

A (advokat Halvard Helle)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Tonje Tønder)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder straff for motarbeidelse av rettsvesenet og brudd på besøksforbud. Det er særlig spørsmål om når den nedre grensen for hva som utgjør "rettsstridig atferd" overfor en aktør i rettsvesenet er overtrådt, jf. straffeloven 1902 § 132 a.
- (2) A ble 24. september 2014 satt under tiltale for to overtredelser av straffeloven 1902 § 132 a om rettsstridig adferd overfor aktører i rettsvesenet og én overtredelse av straffeloven 1902 § 182 om dokumentfalsk. Den 18. desember 2014 ble han dessuten tiltalt for å ha overtrådt et besøksforbud overfor Asker og Bærum tingrett, jf. straffeloven 1902 § 342 første ledd bokstav b.
- (3) I Oslo tingretts dom 26. januar 2015 ble han frifunnet for tiltalepunktet om dokumentfalsk men for øvrig domfelt i overensstemmelse med tiltalene. Tingretten fastsatte straffen til fengsel i åtte måneder. Straffen var en fellesstraff med Drammen tingretts dom 18. juni 2012, som lød på seks måneders betinget fengsel med en prøvetid på tre år. Den dommen gjaldt fredskrenkelse overfor en kvinnelig bekjent, jf. straffeloven 1902 § 390 a, og skadeverk overfor Asker og Bærum tingrett, jf. straffeloven 1902 § 291.
- (4) A innga fullstendig anke til Borgarting lagmannsrett, som 19. februar 2015 nektet anken fremmet for så vidt den gjaldt domfellelsen etter tilleggstiltalen om brudd på besøksforbudet overfor Asker og Bærum tingrett. Anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for de to tiltalepostene som gjaldt straffeloven § 132 a, ble henvist til behandling. Den subsidiære anken over lovanvendelsen med hensyn til straffeloven 1902 § 132 a for en av disse tiltalepostene og over straffutmålingen ble stilt i bero.

- (5) Borgarting lagmannsrett behandlet ankesaken med lagrette 25. og 26. juni 2015. Lagretten svarte nei på begge tiltaleposter, men kjennelsen ble satt til side av fagdommerne. Ankeforhandling med meddomsrett ble deretter avholdt 15. desember 2015. A ble nå frikjent for den ene tiltaleposten om overtredelse av § 132 a. Lagmannsretten avsa 17. desember 2015 dom for den gjenværende overtredelsen av § 132 a. Denne gjaldt utilbørlig opptreden overfor en dommerfullmektig som hadde opprettholdt to besøksforbud mot ham. A hadde først oppsøkt henne i en rettssal der hun var opptatt med en annen sak og gitt uttrykk for at hun var inkompetent og dum. I en telefonoppringning og to SMS-meldinger dagen etter ga han også uttrykk for sterk misnøye med henne. Lagmannsrettens dom omfattet også bruddet på besøksforbudet overfor Asker og Bærum tingrett som var rettskraftig avgjort ved tingrettens dom. Domsslutningen lyder slik:
- "1. A, født 00.00.1965, frifinnes for tiltalen post I b.**
- 2. A, født 00.00.1965, dømmes for overtredelse av straffeloven § 132 a første ledd bokstav b, jf. andre ledd, jf. fjerde ledd første straffalternativ og det forholdet som er rettskraftig avgjort ved Oslo tingretts dom 26. januar 2015, sammenholdt med straffeloven §§ 61 og 62 første ledd, til fengsel i 7 – syv – måneder. Fullbyrdelsen av 3 – tre – måneder utsettes med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven §§ 52-54. Straffen er fellestraff med Drammen tingretts dom 18. juni 2012, jf. straffeloven § 54 nr. 3."**
- (6) Også lagmannsretten fastsatte altså straffen som en fellestraff med Drammen tingretts dom 18. juni 2012.
- (7) A anket til Høyesterett over lagmannsrettens lovanvendelse, saksbehandling og straffutmåling. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 8. mars 2016 å henvise anken over lovanvendelsen og straffutmålingen basert på det faktum lagmannsretten har lagt til grunn. Anken for øvrig ble nektet fremmet.
- (8) *Mitt syn på saken*
- (9) As lovanvendelsesanke gjelder spørsmålet om den adferden han utviste overfor en dommerfullmektig i Asker og Bærum tingrett, rammes av straffeloven 1902 § 132 a første ledd bokstav b jf. annet ledd jf. fjerde ledd første straffalternativ. Det er anvendelsen av første ledd som er omstridt. Dette leddet har følgende ordlyd:
- "For motarbeiding av rettsvesenet straffes den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd overfor en aktør i rettsvesenet eller noen av hans nærmeste**
- a) opptrer slik at det er egnet til å påvirke aktøren til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak, eller**
- b) gjengjelder en handling, et arbeid eller en tjeneste som aktøren har utført i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak."**
- (10) Bestemmelsen er praktisk talt likelydende med straffeloven 2005 § 157 første ledd. Det følger av annet ledd i begge paragrafer at dommerfullmektiger regnes som aktører i rettsvesenet, og § 132 a fjerde ledd første straffalternativ angir en strafferamme på inntil fem års fengsel.

- (11) Det er klart og ikke bestridt at As adferd, som jeg kommer nærmere tilbake til, oppfyller vilkåret om "gjengjelder en handling, et arbeid eller en tjeneste som aktøren har utført i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak". Spørsmålet i saken er om As adferd må regnes som rettsstridig, eller om den ikke overstiger grensen for det som en dommer av hensyn til ytringsfriheten og folks alminnelige handlefrihet må finne seg i.
- (12) Det må være vide grenser for å kritisere innholdet i rettsavgjørelser, og i tilknytning til dette også dommerens faglige nivå og dømmekraft, før det kan bli tale om straffansvar. Det må gjelde selv om kritikken har et følelsesladet og usaklig preg.
- (13) Hvorvidt adferden er rettsstridig, avhenger imidlertid ikke bare av innholdet i det som er sagt, men også i høy grad av tid og sted og situasjonen for øvrig. Utsagn som ikke vil være rettsstridige om de fremsettes for eksempel i en ankeerklæring eller i et brev adressert til vedkommende domstol, kan være straffbare dersom de fremsettes på en slik måte at de griper forstyrrende inn i privatliv eller arbeid.
- (14) Det er et sentralt hensyn i denne forbindelse at en velfungerende rettsstat er avhengig av at dommere og andre aktører i rettsvesenet kan skjøtte sine oppgaver i visshet om at loven verner dem mot utilbørlig adferd fra personer som måtte være misfornøyd med deres embetsførsel. Paragraf 132 a, og nå straffeloven 2005 § 157, inngår dermed i vernet av domstolenes uavhengighet og nøytralitet. Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 10 annet ledd gir uttrykkelig anledning til å gjøre unntak fra ytringsfriheten "for å bevare domstolenes autoritet og upartiskhet", selv om slike unntak selvfølgelig må oppfylle konvensjonens krav til forholdsmessighet.
- (15) I Rt. 2003 side 1800 avsnitt 18 er det gitt uttrykk for at det er "vide grenser for hva dommere må tåle av mishagsytringer overfor avgjørelser". Det er jeg enig i med hensyn til innholdet i de kritiske bemerkningene isolert sett. Men når det deretter umiddelbart sies "... og forstyrrelser ved å bli kontaktet i denne forbindelse", mener jeg det fører for langt dersom det skulle forstås slik at dommere i alminnelighet også må finne seg i mishagsytringer i form av forstyrrelser på fritiden eller i arbeidet. Her er utgangspunktet snarere det motsatte, etter min mening. Som det fremgår av dommen fra 2003, ble da også den inntrengningen i dommerens private hjem som det der var tale om, ansett som straffbar.
- (16) Lagmannsretten beskriver As oppførsel overfor dommerfullmektigen slik:

"Foranledningen til hendelsene som er grunnlaget for tiltalen post I a, er at dommerfullmektig Tone Bysting ved Asker og Bærum tingrett 3. januar 2014 avsa to kjennelser om besøksforbud for tiltalte. Tiltalte fikk kjennelsene meddelt i ekspedisjonen i tingretten en gang etter lunsj tirsdag 7. januar 2014. Han leste kjennelsene umiddelbart og spurte etter dommerfullmektig Bysting. Han fant ut at hun var i rettssal 1, hvor hun administrerte en sivil sak.

...Tiltalte har forklart at han var opprørt fordi det i den ene kjennelsen om besøksforbud var lagt til grunn at han hadde sendt et brev som ga uttrykk for pedofil legning. Han følte behov for å ta avstand fra brevet og statuere et eksempel.

... tiltalte gikk inn i rettssalen hvor dommerfullmektig Bysting var. Han ble stående rett innenfor døren og påkalte dommerfullmektig Bystings oppmerksomhet ved å si hei. Tiltalte ga uttrykk for at han ønsket å snakke med henne og sa at hun hadde mye å svare for. Dommerfullmektig Bysting svarte at hun ikke kunne snakke med ham nå siden hun var opptatt i en annen sak. Tiltalte gestikulerte ved å vri pengefingeren mot

tinningen og slå seg i hodet som for å signalisere at dommerfullmektig Bysting var en idiot. Han sa til de andre aktørene i rettssalen at hun ikke er 'helt god' eller liknende. Dommerfullmektig Bysting gjentok at hun ikke kunne snakke med ham nå. Tiltalte sa at de måtte komme tilbake til det, og forlot deretter rettssalen. Hele hendelsen var over i løpet av et par minutter. Tiltalte var opprørt, men oppførte seg ikke truende. Han snakket høyt slik at han ble hørt, men skrek ikke.

... Dommerfullmektig Bysting var redd for hva tiltalte kunne finne på, og sørget for å bli fulgt hjem fra jobb sent på ettermiddagen. Gjennom saksdokumentene var hun kjent med at tiltalte blant annet var dømt for overtredelse av straffeloven § 390 a [om fredskrenkelse]. Tiltalte visste hvor hun bodde fordi han hadde reist spørsmål om naboskap til personen som det ene besøksforbudet skulle beskytte, ledet til inhabilitet.

... onsdag 8. januar 2014 kl. 10.40 ringte [A] dommerfullmektig Bysting på hennes private mobiltelefonnummer, som han hadde funnet på internett. Tiltalte sa at han ville anke kjennelsene om besøksforbud. Han sa at hun mente at han var pedofil på grunn av henvisningene [i en av kjennelsene om besøksforbud] til det nevnte brevet, og spurte hvorfor hun var så sikker på det. Dommerfullmektig Bysting sa at hun ikke hadde skrevet at han var pedofil og at hun ikke ville kommentere kjennelsene ytterligere. Tiltalte ble sintere og sintere i løpet av telefonsamtalen. Han sa at hun var et dårlig menneske med en grusom personlighet, og at hun hadde gjort ham rettsløs. Tiltalte avsluttet samtalen da dommerfullmektig Bysting ga uttrykk for ønske om dette.

Samme dag kl. 10.51 sendte tiltalte slik tekstmelding til dommerfullmektig Bysting:

Din inkompetanse og grad av udugelighet er kriminell.

Kl. 13.54 sendte han slik tekstmelding:

Kanskje en idé å henge opp plakater med bilde av meg i Huldreveien som advarsel til andre mot en mentalt ustabil pedofil person?"

- (17) Lagmannsretten fant det bevist at hendelsene var reaksjoner på kjennelsene som dommerfullmektig Bysting hadde avsagt, og at A handlet med forsett.
- (18) I dette tilfellet brøt A først forstyrrende inn i et rettsmøte i en annen sak for med fakter og ord å gi uttrykk for at dommerfullmektigen var en idiot. Dagen etter ringte han dommerfullmektigen på hennes private mobiltelefon og, etter å ha hisset seg stadig mer opp, anklaget han henne for å være et dårlig menneske og en grusom personlighet. Deretter sendte han henne to tekstmeldinger med omtrent samme budskap. Jeg finner det klart at As opptreden – når innholdet i utsagnene ses i sammenheng med sted og fremføringsmåte – utgjør "rettsstridig atferd" og rammes av § 132 a.
- (19) Hensynet til ytringsfriheten kommer ikke på spissen i denne saken. Den europeiske menneskerettsdomstol kom i dom 27. mai 2003 *Skalka mot Polen* til at EMK artikkel 10 ikke var til hinder for å straffeforfølge en person som hadde skrevet et brev til en domstolsleder med en rekke fornærmende utsagn rettet mot en av dommerne ved domstolen – selv om menneskerettsdomstolen mente at straffen, fengsel i åtte måneder, var uforholdsmessig streng. Da må det enn mer være adgang til å straffeforfølge domfelte i vår sak. Det er den fredskrenkende måten som kritikken fremsettes på, sett i sammenheng med form og ordvalg, som gjør As adferd overfor dommerfullmektigen straffbar.
- (20) Heller ikke forholdet til vernet om ytringsfriheten i Grunnloven § 100 kommer på spissen i denne saken.

- (21) Jeg går så over til straffutmålingen. I Rt. 2011 side 1022 uttalte Høyesterett i avsnitt 13 at den klare hovedregel ved overtredelse av § 132 a er ubetinget fengsel, selv om man er i det nedre sjikt av anvendelsesområdet for bestemmelsen, og at det må foreligge særlige formildende omstendigheter for å kunne reagere med betinget straff. Lagmannsretten har på dette grunnlag uttalt at As adferd overfor dommerfullmektigen isolert sett tilsier en straff av ubetinget fengsel i om lag 30 dager. Det er jeg enig i.
- (22) Lagmannsretten har deretter også tatt stilling til hva som isolert sett bør være straffen for den overtredelsen av besøksforbudet mot Asker og Bærum tingrett som A ble funnet skyldig i ved Oslo tingretts dom i saken. Lagmannsretten uttaler om dette:
- "Også overtredelse av straffeloven § 342 første ledd bokstav b straffes normalt med ubetinget fengsel, se Rt. 2015 side 34 avsnitt 19. At bruddet gjelder besøksforbud overfor en institusjon, gjør etter lagmannsrettens mening forholdet noe mindre alvorlig enn om det hadde vært tale om en privatperson. På den annen side består bruddet i at tiltalte kontaktet sorenskriveren ved to anledninger, den ene gangen både ved å ringe og sende flere tekstmeldinger. Dessuten kommer straffeloven § 61 til anvendelse siden tiltalte ved Asker og Bærum tingretts dom 28. februar 2011 som nevnt ble dømt for overtredelse av straffeloven § 390 a, som er en straffbar handling av samme art.**
- Etter lagmannsrettens syn tilsier også bruddet på besøksforbudet isolert sett en straff av ubetinget fengsel i om lag 30 dager."**
- (23) Også på dette punkt er jeg enig med lagmannsretten.
- (24) Overtredelsene av §§ 132 a og 342 første ledd bokstav b er begått i prøvetiden på tre år for Drammen tingretts dom 18. juni 2012. Som nevnt gjaldt den dommen fredskrenkelse – av tingretten karakterisert som "kvalifisert hensynsløs opptreden" – overfor en kvinnelig bekjent, jf. straffeloven 1902 § 390 a, og skadeverk overfor Asker og Bærum tingrett, jf. straffeloven 1902 § 291. Selv om dette er andre straffebud enn det som dommen nå gjelder, dreier også den tidligere domfellelsen seg om plagsom adferd overfor andre.
- (25) Drammen tingrett idømte A seks måneders betinget fengsel med en prøvetid på tre år og begrunnet dette med at en betinget dom av betydelig lengde kunne gi den ønskede preventive effekt og virke som et ris bak speilet overfor tiltalte. Uttalelsen må sees på bakgrunn av at A også i 2010 og 2011 ble dømt for overtredelse av § 390 a.
- (26) De handlingene som han nå dømmes for, viser at dommen fra Drammen tingrett ikke har hatt den tilsiktede virkning. Jeg er derfor enig med lagmannsretten i at det bør idømmes en fellesstraff med den dommen og er som lagmannsretten kommet til at den settes til fengsel i syv måneder. Men jeg mener at en noe mindre del av straffen bør gjøres betinget enn det lagmannsretten kom til. A bør nå sone størstedelen av den betingede straffen han fikk i Drammen tingrett, og av en totaltid på fengsel i syv måneder bør etter mitt syn bare 60 dager gjøres betinget. På grunn av As tidligere oppførsel mener jeg at prøvetiden også nå bør settes til tre år.
- (27) Jeg nevner til slutt at lagmannsretten ved en forglemmelse har unnlatt å gjøre fradrag for tre dagers utholdt varetekt.
- (28) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at den betingede del av straffen settes til 60 – seksti – dager med en prøvetid på 3 – tre – år, og at 3 – tre – dager for utholdt frihetsberøvelse kommer til fradrag i den ubetingede del av straffen.

- (29) Dommer **Stabel:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (30) Dommer: **Noer:** Likeså.
- (31) Dommer **Kallerud:** Likeså.
- (32) Dommar **Utgård:** Det same.
- (33) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at den betingede del av straffen settes til 60 – seksti – dager med en prøvetid på 3 – tre – år, og at 3 – tre – dager for utholdt frihetsberøvelse kommer til fradrag i den ubetingede del av straffen.

Riktig utskrift bekreftes: